

Bár a nevelésügy megújításának mozgalma ma már nem Németországból táplálkozik elsősorban, mint nem is olyan régen, ez a könyv mégis jelentős forrásmunka mindenki számára, aki az új nevelési mozgalmak gyökereit keresi. Mert a legtöbb mai reformnak gyökerét a közelmúltban mégis csak a német pedagógusok ringatták. Aki ezeket a szálakat akarja kibogozni, az Herman Nohl munkáját nem nélkülözheti.

Jankovits Miklós dr.

Makkai János: A világháború utáni Magyarország. (Bp. 1937., 213 lap.)

Közvéleményünk történelmi érdeklődése napjainkban öröndetesen megújult, mintha megérezné nemzeti fejlődésünk várható sorsfordulatait. Vele párhuzamosan azután az irodalmi lélek csodálatos finomságú műszere is kilengett nyugalmi helyzetéből s termi a már könyvtárra menő irodalmat: a *magyarságtudomány szolgálatában*. Ezeknek a műveknek van egy szembe-ötölő sajátáguk, ellentétül a századvég hasonnemű termékeinek. Míg azok ugyanis *történetellenes célú*, roppant selejtes retorikai szólamkincsen nevedtek, addig napjaink közírói keresik *a jelen és múlt egybefonódásának történeti mozzanatait*. E modern szemléleti síkon ábrázolja népünk Trianon óta lepergett eseményeit Makkai János is. Könyve műfajilag a történeti publicisztika alkotása, melynek publicisztikai része élesszemű megfigyelőre vall, történeti oldala azonban már több helyütt gyürődéseket mutat. Már címében is a *magyar élet egész* problematikáját hordozza, részletező előadásában azonban 2 jellemző árnyalatot felejt ki a világháború utáni magyar sors színekéből. Fejezetcímeinek pusztá emlegetése is utal a magyar élet problémaköreire (I. A magyarság sorsa Trianon után; II. Az új magyar állam európai elhelyezkedése; III. Mai társadalmunk alapjai; IV. Gazdasági rendszerünk; V. Közéletünk válsága; VI. *A szellem útjai* VII. Utóhang.). Midőn a magyarság fenti életkérdéseit elemezi, számára a „*kritikai nacionalizmus*“ az értékmutató (150. l.), mely elvi állásfoglalás a gyakorlati tevékenység vonalára vetítve azt jelenti, hogy ellensége a „*kollektív diktatúrának*“ s a forradalmi kilengéseket elítélő „*konzervatív reformpolitika*“ híve. E mondatba összesűritettük mindazt, amit elveiről és gyakorlatáról, velős rövidséggel, elmondhatunk.

Probléma-szemlélete tagadhatatlan teljességre törekszik akkor, midőn *a szellem és anyag* küzdelmét vázolja a magyar élet egészének vonalán s komoly formában méri le az iskolapolitika nemzeti jelentőségét. A magyar közoktatásügy sohasem volt intenzívebb és nem volt eredményesebb, mint manapság, — írja. Örömmel köszönti a „*minőségi többtermelés*“ gyakorlatának bevezetését. A trianoni Magyarország első szellemi jelszavát, a *kultúrfölényt*, vitatja, mivel nem társul hozzá megfelelő „*gazdasági és szociális fölényt*“ s ebben jelöli meg egyúttal a kultúrfölényes politika alapvető tévedését (192. l.). Klebelsberg Kúnóval kapcsolatban érdekesen vélekedik, amikor a *túlméretezett művelődéspolitiká* szociális válságokat szülő eredményeit ismerteti (190. l.). Ugyancsak a kultúrfölényes szemléletből vezeti le a *magyar tudományosság szélesebb sodrú* megszervezésének gondolatát, a *decentralizációt*; a *vidéki egyetemek rendszerét* is (191. sk. l. *Múlt és jelen* művelődés-

politikájának összevetésében napjaink „minőségi többtermelés“-e mellé áll, de gyökereiben téves példával szemléltet, akkor, midőn azt hiszi, hogy „a mai trianoni Magyarországon egy hat elemű végzett parasztfiú kétségtelenül jobban tud írni-olvasni, mint a régi Magyarországon egy négy polgárit végzett egyén“ (194. l.). Rászolgált sikerrel oldja meg feladatát, amidőn az iskolán-kivüli szellemi életnek áldozik. A politikai tartalom ma — megfigyelhetőleg — fölibe kerekedett az irodalomnak, de ezt értékjelző szerepéből még sem tudta kiforgatni. A vajúdo magyarság problémakutatói között Rákosi Jenőn, Herczeg Ferencen, Ady Endrén, Babits Mihályon át, eljut egészen Szabó Dezső és Szeffő Gyula önálló irányáig. Mesteri arcképfestőnek bizonyul, ahol Szabó Dezső—Alfred Rosenberg (202—203. l.), illetőleg Jacques Bainville—Szeffő Gyula, majd Szabó Dezső—Szeffő Gyula párhuzamvonását intézi (205. l.).

A magyarság Trianonban megszabott életkereteit reális tartalommal tölti meg. Kár, hogy kifejejtette az „életegység“ két nélkülözhetetlen és jelentőségében párhátrító tényezőjét: a nemzedékproblémát és az elszakadt magyarság szellemi irányvonalának csatlakoztatását az ú. n. „belterjes magyarság“ gondolatvilágához. E két utóbbi mozzanat, mint üresen hagyott folt, jelentkezik a Makkai-féle magyar élet szinképében. Ennélfogva kissé iskolás megoldásnak bizonyul záróakkordja, midőn úgyszólván előzmények nélkül megcsendül: „Ennek (a művéből kifejejtett!!) ifjúságnak kell a magyarság összes életkérdéseire a történelmi választ megadnia. Ez a válasz lesz (?) a Jövendő Magyarország“ (Utóhang, 213. l.).

Makkai János a világháború utáni Magyarország szellemi és anyagi kultúrképét — észrevételeink leszámításával, — majdnem hézagtelenül összeállította. A nevelőtársadalom szempontjából pedig azzal a különleges erénnyel dicsekedhetünk: hogy a magyar művelődés nemzetpolitikai jelentőségét a maga teljességében felismerte.

Wagner Ferenc.

Sztrókey Kálmán: A természet titkai nyomában. Kir. Magy. Egyet. Nyomda, 1937. 286 lap, 100 rajzzal és 4 műmelléklettel. Ára vászonköt. 6 P.

A modern fizika sok új elmélete a laikus közönség számára csak valami rejtelmes, megközelíthetetlen világként ismeretes. Sztrókey könyve azonban szépen megmutatja, miként lehet ezt a misztikus világot érdekesen és könnyedén áttekinthetővé tenni olyanok számára is, akiknek természettudományi műveltsége legfeljebb középiskolás fokon áll. Valósággal érdekesítő regényként vezet be a természet titkaiba. Rövid, élvezetes előadásban, sok szellemes, olykor mulattató példák kíséretében vezet végig bennünket a fizika egész birodalmán az elemi ismeretektől és a klasszikus fizika tanításától kezdve a legújabb elméletekig, melyek körül nagyrészt még ma is áll a tudományos vita. Ismerteti többek közt az elemek elméletét, az atomok szerkezetét, az atomrombolást, az elektront, a kvantumelméletet, a modern sugárzást és hullámelméletet, a relativitás-elméletet, stb.

Külön ki kell emelnünk Say Kornél pompás, vidám, szellemes rajzait, melyek nemcsak a szöveg megértését teszik még könnyebbé, hanem derűs hangulatot is keltenek az olvasóban.